

KANDIDAT

10010

PRØVE

POL2012 1 Teorier og modeller i politisk økonomi

Emnekode	POL2012
Vurderingsform	Skriftlig eksamen
Starttid	29.11.2021 09:00
Sluttid	29.11.2021 13:00
Sensurfrist	20.12.2021 23:59
PDF opprettet	30.11.2021 19:46
Opprettet av	Marius Swane Wishman

i POL2012 høst 2021**Institutt for sosiologi og statsvitenskap****POL 2012: Teorier og modeller i politisk økonomi**

Dato 29.11.2021

Eksamenstid: 09:00-13:00

Tillatte hjelpemidler: Ingen

Faglig kontakt under eksamen: Marius Swane Wishman **Tlf:** 47056893

ANNEN INFORMASJON:

Skaff deg overblikk over oppgavesettet før du begynner på besvarelsen din.

Les oppgavene nøye, gjør dine egne antagelser og presiser i besvarelsen hvilke forutsetninger du har lagt til grunn i tolkning/avgrensing av oppgaven. Faglig kontaktperson skal kun kontaktes dersom det er direkte feil eller mangler i oppgavesettet. Henvend deg til en eksamensvakt hvis du ønsker å kontakte faglærer. Noter gjerne spørsmålet ditt på forhånd.

Vekting av oppgavene: Eksamen består av to deler som vektes likt.

Varslinger: Hvis det oppstår behov for å gi beskjeder til kandidatene underveis i eksamen (f.eks. ved feil i oppgavesettet), vil dette bli gjort via varslinger i Inspira. Et varsel vil dukke opp som en dialogboks på skjermen. Du kan fi igjen varselet ved å klikke på bjella øverst til høyre.

Trekk fra/avbrutt eksamen: Blir du syk under eksamen, eller av andre grunner ønsker å levere blankt/avbryte eksamen, gå til "hamburgermenyen" i øvre høyre hjørne og velg 'Lever blankt'. Dette kan ikke angres selv om prøven fremdeles er åpen.

Tilgang til besvarelse: Etter eksamen finn du besvarelsen din i arkivet i Inspira. Merk at det kan ta én virkedag før eventuelle håndtegninger vil være tilgjengelige i arkivet.

1 Del 1

Del 1

Svar på **ALLE** de følgende spørsmålene (50%):

Spørsmål 1: Forklar Ricardo's teori om leie.

Spørsmål 2: Modeller og forklar en endring i etterspørsel.

Spørsmål 3: Anta at Italia kan produsere enten 120 tonn oliven eller 7000 liter rødvin, og at Hellas kan produsere enten 80 tonn oliven eller 2000 liter rødvin. Bruk Ricardo's teori om handel til å forklare potensiell handel mellom de to landene.

Spørsmål 4: Forklar Marx's teori om fallende profi

Spørsmål 5: Hva er de vanligste analyseenhetene i den neo-klassiske tradisjonen?

Spørsmål 6: Forklar hvorfor jordreform er et sentralt første steg innen økonomisk utvikling i følge Studwell (2013).

Spørsmål 7: I følge Bates (2008), hva er problemet med det han kaller 'kontrollregimer' ('control regimes')?

Skriv ditt svar her**Spørsmål 1. Ricardos teori om leie.**

Ricardos teori om leie har grunn i det klasses skillet Ricardo mente preget samfunnet. Han mente at det består av de tre klassene arbeider, kapitalister og jordeiere. Dette skillet var i følge Ricardo problematisk fordi det alltid vil være konflikt mellom klassene, som tjener og taper på motsatt faktor. Jordeierne tjener på at arbeiderne og kapitalistene må betale mer for leia, mens jordeierne taper på at leia blir billigere. Dette forklarer Ricardo i sin teori. I følge han vil etterspørselen på jord øke når jorda er god. Dette betyr at mengden, eller kvantiteten jord, som blir utleid øker, fordi flere kapitalister ønsker å leie jorda. Kapitalistene har arbeidere for å jobbe for seg på jorda som de leier. Jo bedre jorda er, desto mer vil arbeiderne kunne produsere. Kapitalistene ønsker best mulig jord for å kunne få størst mulig produksjon, som gjør at de er villige til å betale mer for god jord. Når det derimot kommer enda en leietaker på jorda, vil konkurransen i produksjonen øke, samtidig som flere kapitalister ønsker å skaffe seg land. Dette betyr at kapitalistenes profitt synker både på grunn av økt konkurranse på produkter, men også fordi jordeierne kan sette opp leie fordi kapitalistene fremdeles er villige til å betale for det. Når kapitalistenes profitt synker, blir de også nødt til å senke lønna til arbeiderne, dermed får den økte leieprisen og konkurransen konsekvenser for både kapitalistene og arbeiderne.

Denne teorien kan vises i en modell, som jeg vil prøve å forklare her. La oss si at x-aksen er leieprisen og at y-aksen er mengden jord. Hvis man da tegner en strek fra mengden jord jordeieren kan leie ut, og den høyeste leieprisen får du en trekantet modellform. Det punktet der prisen og mengden jord møtes, er den profitten kapitalistene får, mens den øvre delen av modellen viser leieprisen jordeieren tjener. Dersom man flytter mengden jord som blir utleid lengre bort, altså ved å øke mengden jord som blir utleid, fordi en ny leietaker kommer inn, må man også flytte prisnivået. For at kvantiteten jord nå skal møte prisen på den skrå linja, må man dermed senke den. Dette viser at profitten kapitalisten tjener på jordstykket synker, mens andelen leie jordeieren får inn, øker i forhold til tidligere. Denne modellen og teorien ble utviklet på Ricardos tid på 1700-tallet, da landeiendom og jordbruk fremdeles var en av de viktigste kildene til inntekt og rikdom. Dette forklarer hvorfor nettopp denne teorien var så viktig for Ricardo.

Spørsmål 2. Forklaring på endring i etterspørsel

Etterspørsel er en viktig faktor for produksjon og kapital akkumulering i økonomisk teori, spesielt klassisk økonomisk teori og neo-klassisk økonomisk teori. Jeg vil nå trekke fram en teori forklart som en modell fra klassisk økonomisk teori, som viser hvordan etterspørselen endrer seg med prisen. I et grafsystem er y-aksen kvantiteten mens x-aksen viser kostnaden på produktet. Om mengden varer øker, vil prisen synke og grafen gå nedover. Dette er fordi flere produsenter konkurrerer om å selge samme vare, og må dermed kanskje sette ned prisen. Neo-klassiske teoretikere mener også at det at folk får "nok" av en vare, gjør at det blir mindre interesse i å kjøpe flere av samme, og at etterspørselen dermed går ned. Om mengden varer derimot øker, vil prisen stige, fordi det blir mer konkurranse blant konsumentene som ønsker å skaffe seg varen. Når det er et lite antall varer som blir produsert, må man betale en høy pris for å få varen.

Mange teoretikere har gjort seg opp meninger om etterspørsel. Institusjonalisten Torstein Veblen mente at etterspørsel kommer av sosiale faktorer, og at *the leisure class* er en gruppe i samfunnet som har mulighet til å påvirke hva andre konsumenter ønsker å kjøpe. De fleste kjøper varer som viser fram en sosial status, og etterspørsel er dermed et produkt av sosial omgangskrets, samfunn og *the leisure class*.

Også Marx hadde sine meninger om etterspørsel i et kapitalistisk system, men han så på dette som noe problematisk fordi kapitalismen vil ødelegge for seg selv. Marx mente at dersom

etterspørselen på en vare synker, vil man få *underkonsumering*. Dette betyr at folk ikke konsumerer nok varer, som kan være resultat av for lav lønn eller at man allerede har nok av produktet. Dette vil da føre til produsenter blir sittende med for mange produkter på lager, som de allerede har produsert med plan om å selge, og fordi kostnadene for de produserte varene allerede er betalt vil dette føre til at man må si opp arbeidere og kanskje til og med legge ned produksjonen, noe som forverrer problemet, og etterspørselen vil synke mer fordi folk ikke har jobber som kan betale for kjøp av varer.

Også neo-klassisk teoretikere ser på endring i etterspørsel, men da etter endringer i små marginer, som jeg skal forklare nærmere senere. Det er likevel verd å nevne at en liten endring i pris eller produksjon, i følge neo-klassisk teori vil kunne få stor konsekvens for etterspørselen fordi økning eller reduksjon i pris vil motivere folk til enten å kjøpe mer av produktet, eller ikke synes at det er verd det å kjøpe varen for den prisen den er satt til. En slik modell vil vise, med tilbudet som en konstant variabel, at etterspørselen endrer seg med prisen og mengden varer som produseres i et grafsystem som viser x-aksen som pris og y-aksen som mengden varer. Da vil etterspørsel og tilbudsgrafen treffe der prisen blir liggende fpro

Spørsmål 3. Ricardos teori om handel og det komparative fortrinn

Ricardo dannet i sin tid grunnleggende for en av de viktigste teoriene om internasjonal handel. Ricardo mente nemlig at alle land burde spesialisere seg på ett produkt, noe som ville gjøre denne produksjonen mest mulig effektiv og produktene best mulig. Om alle land spesialiserer seg på ett produkt hver, hvil også alle de andre landene tjene på dette i internasjonal handel, fordi alle kan nyte godt av gode produkter og er avhengig av handel med hverandre, som holder økonomien i gang. Når staten kan produsere et produkt mer effektivt i forhold til en annen vare i forhold til et annet land får vi det Ricardo kaller et komparativt fortrinn. Det er ikke dermed slik at produktet må produseres mest økonomisk effektivt på global basis, men at landet produserer det mest som er mest effektivt for dem i forhold til et annet land. I dette tilfeller bruker vi Italia og Hellas som eksempel, og produksjonen av rødvin og olivenolje.

Hvis Hellas produserer 2000 liter rødvin og 80 tonn olivenolje, betyr dette at med den samme effektiviteten og de samme ressursene, kan de produsere 250 liter rødvin i forhold til 1 tonn olivenolje. Dette finner vi ut ved å finne ett tonn olivenolje, ved å dele 80 tonn på 80, og deretter dele 2000 (liter rødvin) på 80 for å finne ut hva én tonn olivenolje er verdt i rødvin. Dersom man gjør den samme prosessen med rødvin og olivenolje fra Italia, som produserer 7000 liter rødvin, og 120 tonn olivenolje, ser vi at de kan produsere omtrent 60 liter rødvin per tonn olivenolje. I følge Ricardo har dermed Hellas et komparativt fortrinn ved å produsere rødvin, fordi det vil være bedre og mer gunstig for Hellas å kunne selge 250 liter rødvin framfor 1 liter olivenolje, kontra Italia som kun kan produsere 60 liter rødvin i forhold til effektiviteten og ressursene for å produsere ett tonn olivenolje. Dersom man snur på regnestykket for å finne én liter vin per tonn olivenolje som produseres, kan man dermed finne ut hva som blir mest gunstig for hvert land å produsere. Dersom et av landene har en klar økonomisk fordel i forhold til det andre landet ved å produsere én av varene vil de i følge Ricardo ha et absolutt fortrinn, fordi fordelene ikke bare er i forhold til en annen vare landet kan produsere.

Spørsmål 4. Marx teori om fallende profitt

Marx teori om fallende profitt har grunn i Marx teori om at kapitalismen vil ødelegge seg selv. Marx mente at det kapitalistiske systemet vil føle til fall i profitt, og siden det kapitalistiske systemet er basert på økonomisk vekst vil dette gjøre at systemet ikke vil kunne legitimeres. Marx teori om fallende profitt handler om at profitten vil falle når produksjonen øker fordi man trenger flere ressurser og lønnen til arbeiderne øker fordi de trenger flere arbeidere. Marx satte opp dette som en modell, som et regnestykke. I tillegg til lønn, tar Marx her med merverdien, altså det man tjener på varen, og konstant kapital, som er alle konstante kostnader som ressurser, materiale, verktøy, leie osv. Siden kapitalismen alltid har som mål å øke profitt,

krever dette økt produksjon når etterspørselen stiger. Men som vi har sett, kan en liten endring i etterspørsel kreve store kostnader.

Samtidig er det viktig å legge til at Marx mente at kapitalister har et verktøy for å forhindre at lønnen til arbeidere stiger for mye. Marx mente nemlig at kapitalister har en "hær av arbeidere" på vent, altså arbeidsløse, som hele tiden gjør at det er kamp om arbeidet. Da kan lønnen presses så langt ned som mulig, uten at arbeiderne kan klage på det, fordi det alltid er noen klare for å ta over arbeidet dersom noen ikke godtar lønnen. Dette var i følge Marx et paradoks, fordi kapitalister samtidig er avhengig av å ha så mange som mulige med i markedet for å få økt etterspørsel, produksjon og dermed profitt.

Spørsmål 5. Analyseenheter i neo-klassisk økonomisk teori

I neo-klassisk økonomisk teori, er individet viktig i økonomien, og ikke minst frihet fra staten og frihet til å handle som man selv vil økonomisk. Likevel er det marginale endringer som ofte er sentrum for neo-klassisk økonomisk analyse. Marginalanalyser går ut på å finne ut hva en liten endring kan gjøre for det store bildet. Det kan for eksempel være hva en liten endring i etterspørsel gjør for det store produksjonsbildet. Neoklassiske økonomer blir ofte kritisert av institusjonalister for å være for teoretiske, og ikke se på hvilke endringer som faktisk skjer. Likevel kan det være nyttig å se på hva små endringer kan gjøre med økonomien. Dette er en mikroøkonomisk måte å analysere samfunnet på. Det man også kan være kritisk til, er at ikke alle variabler blir tatt med når man ser på et så lite bilde av økonomien. Økonomer som Keynes og Marx tok blant annet mer høyde for samfunnet og hvordan de sosiale konsekvensene kan bli, det er ikke neo-klassiske teoretikere like opptatt av.

I neo-klassisk tradisjon ser man også på mennesker som rasjonelle vesener, som med all informasjon og kunnskap vil kunne ta gode økonomiske valg for seg selv. I den globale verden vi lever i nå, er det å skulle kunne ha all informasjon om markedet, priser, produksjonseffektivitet osv. veldig usannsynlig, og man kan også stille kritiske spørsmål til om mennesker er rasjonelle. Det kan derfor bli vanskelig å bruke marginalanalyser, fordi man tar utgangspunkt i at menneskene handler mer rasjonelt enn det faktisk vil gjøre. Samtidig kan det vær en effektiv måte å finne ut av hvor mye man for eksempel må øke innsatsfaktoren i et produkt, hvor mange nye arbeidere man må ansette, dersom etterspørselen på et produkt øker.

Oppgave 6. Studwell og jordreform

I følge Studwell er jordreform første steg innen økonomisk utvikling. I Studwells bok tar han for seg hvordan utviklingen i Øst-Asia har foregått. For å forstå Studwell må vi se litt historisk på det. Jordbruk har i mange tusen år vært menneskets viktigste kilde til inntekt, og ikke minst for å overleve. Det var ikke før sjøfarten tok av og koloniseringen begynte på 1500-tallet at handel begynte å bli viktig, og ikke før industrialiseringen på 1800-tallet at masseproduksjon tok av. Før dette, og også lenge etter i flere land, har selvberging vært det viktigste, og da gjennom jordbruket. Ved å reformere jordbruket, kan man få et stort skifte i samfunnet. Skattlegging av bønder, lønn, støtte fra staten, prisen på jordbruksvarer og teknologisk utvikling har vært ekstremt viktig. Det har kunne øke og effektivisere produksjonen, noe som har ført til mer mat som kan mette en stadig større befolkning. Samtidig som jordbruket effektiviseres, blir ikke behovet for så mange jordbruksarbeidere heller like stort, noe som løftet industrialisering og effektivisering. Industrialisering fører til større teknologisk utvikling, som igjen gagnar jordbruket.

Med større populasjon, mer industri, utdanning og teknologi vokser økonomien. Et godt utviklet jordbrukssamfunn er derfor viktig for økonomisk vekst og effektivisering i samfunnet. Det Studwell presenterer i sin bok er hvordan forskjellene mellom forsøk på reformer utartet seg i

Sørøst og Nordøst Asia. Det er i følge han ikke bare reform i seg selv som er viktig, men den må passe med kulturelle og samfunnsmessige forhold, i tillegg til produksjonsform og populasjon. I tillegg er tillit til myndighetene en svært viktig faktor. Man må også ta med i beregningen at Asia lenge var kolonisert, av for eksempel Storbritannia, som førte en politikk som passet sine behov. Det å starte en jordreform uten kunnskap om stedet er vanskelig, fordi ulike steder, folk og politiske utfordringer skaper ulikt behov. Reformen kan i følge Studwell også være gunstig for økt handel, fordi man får større kvanta med varer og bedre struktur som gjør det enklere å handle med andre land. Handel er også en viktig faktor for økt økonomisk vekst, og kan i enda større grad bygge opp økonomien og samfunnet fordi man har mulighet til å kjøpe varer man trenger eller ikke kan produsere selv, med pengene man tjener på eksport av sine egne varer. Handel er også gunstig for internasjonalt samarbeid, som også kan være med å generer økonomisk vekst.

Oppgave 7. Bates og kontrollregimer

For å få økonomisk vekst er det i følge klassisk og neo-klassisk økonomisk teori viktig å la markedet styre seg selv. De mener at mennesket av natur vil ønske å øke sin egen profitt, og at dette vil gagne økonomien i hele samfunnet. Smith trakk blant annet fram den *usynlige hånd* som han mente "ledet" markedet i rett retning, i tillegg til at han mente at folk vil gjøre det de er best på fordi det gir dem mest gevinst, noe som vil effektivisere hele samfunnet og økonomien. Bates' bok handler om den økonomiske utviklingen i Afrika, som i likhet med Asia har vært preget av kolonisering. Også der har land som Storbritannia, Frankrike og Tyskland lenge styrt og lagt grunnlag for det som skulle bli et mer moderne kontinent. Afrika har likevel i ettertid også vært mye preget av politisk konflikt, som stammer tilbake til kolonitiden, da kolonimaktene delte opp land etter sitt eget ønske, på tvers av økonomi, samfunn og kultur. Kontrollregimer er svært lite effektivt for å generer økonomisk vekst i et land, fordi det hindrer folk i å oppnå sitt potensiale og utnytte ressursene på best mulig måte. Slike regimer styrer landet etter en ideologi eller et verdenssyn, som ikke nødvendigvis ganger produksjonen eller folkene i landet. Det kan også hindre handel med andre land, som jeg i forrige oppgave prsesiserte at er viktig for økonomisk vekst. Et land hvor folket ikke stoler på eller føler tillit til myndighetene og staten, er ikke nødvendigvis mer effektivt enn et land hvor menneskene som lever der har mer frihet og mulighet til å bygge seg selv opp økonomisk. I følge neo-klassisk og klassisk teori, er det individene som er de viktigste vaktorene for økonomisk, og de som gjør at også landet kan vokse økonomisk.

Besvart.

2 Del 2

Svar på 1 av følgende spørsmål (50%):

Spørsmål 1: Forklar enten den vellykkede økonomiske utviklingen eller mislykkede økonomiske utviklingen i et valgfritt land, fra et 'evolutionary economics'-perspektiv.

Spørsmål 2: Velg et relevant teoretisk perspektiv å diskutere problemet med økonomisk ulikhet, samt mulige botemidler.

Spørsmål 3: Diskuter den globale finanskrisen (2008-2009) i lys av en statsgjeldkrise, slik tilfellet var for Hellas og Island.

Skriv ditt svar her**Spørsmål 2: Marxisme og økonomisk ulikhet**

Da Karl Marx vokste opp på 1800-tallet, og begynte sin økonomiske og politiske karriere, var spesielt de store byene i Europa, preget av raskt voksende kapitalisme, industrialisering og urbanisering. Dette førte til at ulikheten i byene økte raskt, og det ble et klart skille mellom arbeiderklassen og kapitalistene - som Marx kalte dem. Før kapitalismen vokste fram, var det feudalisme som hadde vært det gjeldende økonomiske systemet i Europa. Også her var det et tydelig klasseskille mellom de som eide jord og de som leide jord. Man kan derfor se på marxismen, som vokste fram med også et sosialt perspektiv på økonomi, som en slags motkamp mot klasseskillet som tidligere hadde preget verden. Økonomiske teorier har ofte vokste fram med sterke motsetninger til det systemet som har vært gjeldende før, for eksempel som at klassisk økonomisk teori og det kapitalistiske system som vokste fram med et sterkt fokus på individuell frihet, etter at staten og kongemakten hadde hatt stor makt over sine undersåtter under føydalismen. Etter at marxismen hadde begynt å spre seg, og førte til økonomiske og politiske systemer som sosialisme og kommunisme, ble den neo-klassiske teorien utviklet, som var enda mer markedsstyrt og individualistisk enn klassisk økonomisk teori, som en reaksjon mot Marx' ønske om et mer statlig styrt samfunn. Etter å ha gitt litt historisk kontekst og forklaring på hvordan økonomiske teorier og systemer vokser fram, vil jeg nå gå videre til å forklare hvorfor Marx og marxismen problematiserer økonomisk ulikhet, og hva som eventuelt kan rette opp i disse problemene.

Marx mente altså at samfunnet var delt i to klasser, kapitalister og arbeidere. Problemet her, i følge Marx, var at kapitalistene utnyttet arbeidskraften til arbeiderne, og at dette ikke kan rettfærdiggjøres på noen som helst måte. Slik Marx så det er arbeid det som gir en vare eller tjeneste en verdi, i motsetning til klassisk og neo-klassisk teori som mener markedet og etterspørsel er blant de viktigste faktorene for hva verdien på en vare er. Marx så på arbeid som at kapitalister betalte arbeidere og leide ut redskaper og verktøy til de som arbeidet, og dermed tjente på deres arbeid, som ble helt feil lønnet i følge Marx. Den marxistiske teorien om verdi, sporer altså verdien i alle ledd av produksjonen. Om man for eksempel bygger et hus, er det ikke bare den som bygger huset som har vært med å skape verdi. Det er også den som har laget planker av treet, den som har hugget treet, den som har plantet treet osv. Marxismens løsning på dette problemet, er at alle skal få betalt for all verdien i det arbeidet man gjør, og hva det arbeidet brukes til senere - som for eksempel treet. Marx presiserte også at *arbeid* ikke må måles i hvor effektiv man er, men på det arbeidet man selv legger i. I motsetning til den klassiske teoretikeren og økonomen Adam Smith som mente at alle ferdigheter kan læres og at arbeid og lønn dermed ikke burde være et problem, mente Marx at arbeid må måles i den innsatsen hver enkelt legger inn i arbeidet. Alle har ikke det samme utgangspunktet og de samme ferdighetene, og det vil derfor være urettferdig å lønne folk deretter, mente Marx. Selv om marxisme er en revolusjonær måte å tenke økonomi på, mente ikke Marx at man måtte avskaffe kapitalistene helt. Også disse gjorde en viktig jobb med å organisere arbeidere, systematisere arbeide, dele ut lønn osv. De skal likevel ikke tjene på andres "slavearbeid", men lønnes på lik linje etter arbeidsinnsats, slik alle andre.

Marx og marxismen ser på økonomisk ulikhet som et sosialt problem, og så den eneste løsningen som å avskaffe kapitalismen, som i seg selv er selvdestruktiv og dømt til kollaps og økonomisk krise. Det var imidlertid ikke bare på Marx' tid at samfunnet var preget av sosial ulikhet, det er noe vi også ser i store deler av verden i dag - både innad i samfunn og på tvers av landegrenser. Gjennom marxistisk perspektiv kan vi for eksempel i dag se hvordan rike vestlige land utnytter fattige land i andre deler av verden for å kunne kjøpe billige varer. I dag er dette også relevant i forhold til klima, hvor de største og rikeste landene står for de største utslippene, mens ofte små og fattige land får de største konsekvensene. Marx mente at også kolonialisme og imperialisme var konsekvenser av kapitalismen, og det er i dag ofte de landene som ble styrt av europeiske stormakter, som i dag er det vi kaller utviklingsland. Dette gjør at vi i dag ser store forskjeller på verdensbasis, som stammer fra tidligere europeisk makt

og utnyttelse. Samtidig ser vi tydelige tegn til marxistisk teoretisk tenking, når store rike land prøver å hjelpe fattige og ressursvake land økonomisk. Det kan være med bistand, kapital for produksjon eller klimareddende tiltak. Neo-klassisk økonomi, som har en teori om kompensasjon, hvor teoretikerne mener at de rike, som de rasjonelle menneskene de er, vil betale tilbake til de som trenger det.

I dag er det flere faktorer som spiller inn på økonomisk ulikhet. For eksempel etnisitet. Vi ser i dag at minoriteter ofte blir skilt fra resten av samfunnet, både økonomisk og sosialt. Dette gjør at man for eksempel får segregering, hvor for eksempel innvandrere ender opp med å bo i et visst område, og da jobbe på de arbeidsplassene som finnes i området. I tillegg ender barna opp med å gå på de samme skolene, som da kanskje blir "kjent" som innvandrerskoler. Dette er problemer som skjer her i Norge i dag, til tross for at mange ser på landet som et moderne og aksepterende land. Et annet problem som også skjer her, er det at folk med utenlandske navn ofte blir nedprioritert under ansettelser i ny jobb, som har gjort at det blant annet har kommet forslag om å gjøre jobbsøknader anonyme. Selv om vi ikke kan ta utgangspunkt i at Marx var like "opplyst" og "moderne" som vi er i dag, når vi *vet* at det ikke er forskjell på folk avhengig av hvor de kommer fra, er dette et stort problem i marxistisk perspektiv. De sosiale og økonomiske utfordringene og hindringene som oppstår for folk som har kommet til for eksempel Norge fra andre, forsterker seg selv, og vil skape et stadig større skille mellom etnisk norske og folk med innvandrerbakgrunn. Fordommer og fremmedfrykt er nok her en viktig faktor. Anonyme arbeidssøknader kan være en løsning på deler av problemet, men kanskje er det rett og slett en endring i folks holdninger som må til for å også kunne snu økonomien. Å hindre segregering kan også være en løsning, som også åpner for mer inkludering i samfunnet og mer kulturutveksling på tvers av folk.

Selv om spørsmålet om innvandring er vanskelig og svært aktuelt, kan vi også se på kjønn. Der har det nemlig skjedd mye, hvertfall i Norge, i løpet av de siste 50, 60, 70 årene. I 1940-åra var det ganske utenkelig at kvinner skulle arbeide på lik linje som menn, tjene sin egen lønn og *ikke* ha ansvar for hus og barn. Likevel har det skjedd mye, som man også kan ta lærdom av når man ser på problemet med folk med minoritetsbakgrunn. En viktig del av den sosiale og økonomiske likestillingen mellom kjønn har vært utviklingen av velferdsstaten. Denne ideen begynte allerede å ta form etter marxistiske ideer på 1800-tallet, i Tyskland under Bismarck, men fikk en skikkelig *boost* etter 2. verdenskrig og fortsatte videre utover 50-tallet. Utviklingen av velferdsstaten ble spesielt et stort fenomen i Skandinavia, som samtidig fikk mer og mer sosialistisk politikk. I velferdsstaten er det staten som sørger for at sosiale behov blir ivaretatt, akkurat slik Marx ønsket det på 1800-tallet. Hans ideer om et mer statlig regulert samfunn og markert blir i sosialistiske demokratier blir ivaretatt, og sørget for gjennom en felles pott av skatt som deretter fordeles ut til de som trenger det. Det var dette som gjorde at mødre etter hvert kunne begynne å sende barna sine i barnehagen, så de selv kunne ta på seg lønnet arbeid. Dermed fikk begge parter i husholdningen lønn, og staten fikk dobbelt så mange skattebetalere som bidro til økt velferdssystem i form av sykepenges, eldreomsorg, mer gratis skolegang osv. Det er likevel ikke helt økonomisk likestilling i Norge heller. Fra oktober får kvinner, "teoretisk sett", ikke lenger betalt og jobber gratis ut året. Det er selvfølgelig ikke helt slik, men om man ser på den mengden kvinner tjener i forhold til menn, tjener kvinner 87kr for hver hundrelapp en mann tjener. Dette er i stor grad fordi kvinner og menn har ulike yrker. Det jobber for eksempel flere menn i privat sektor og i lederstillinger, som ofte er bedre lønnet enn kvinner som i stor grad jobber i omsorgsykker og i offentlig sektor. Her passer det å trekke inn Marx' arbeidsteori om verdi, som jeg tidligere har diskutert. Dersom kvinners arbeid hadde blitt regnet som like verdifullt som menns, hadde ikke lønnsforskjellen vært stor, i følge Marx. Dette kan også sees i lys av koronapandemien, som har vist hele verden viktigheten av helsepleiere, omsorgsykker, lærere og barnehageansatte - hvor den aller største andelen ansatte er kvinner. Arbeidet er altså minst like viktig som en aksjemegler fra Aker Brygge i Oslo, men likevel blir ikke disse yrkene betalt ulikt. Dette er i følge Marx problematisk.

Økonomisk ulikhet er et problem som i stor grad forsterkes av kapitalisme, og Marx kritiserte spesielt statens manglende evne til å regulere og gripe inn i markedet. Marxisme problematiserer spesielt at noen tjener på andres økonomiske tap, som øker de økonomiske ulikhetene. Kapitalister er alltid ute etter å øke profitten, noe som kan koste for andre. I del 1, oppgave 4, nevnte jeg Marx' kritikk av at kapitalister sørger for å holde en del folk arbeidsledige, slik at de alltid har noen ekstra dersom folk ikke ønsker å arbeide fordi lønna blir for dårlig. Dette er også noe som, i følge Marx, vil øke de økonomiske forskjellene, fordi mens kapitalistene tjener mer, vil arbeidsledige sitte uten arbeid og kanskje til og med gå i minus på grunn av gjeld.

Besvart.